

Vertigo - Osobna dezintegracija kao nužnost u stvaralačkom procesu

---

Ištvan, Martina

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of Fine Arts / Sveučilište u Zagrebu, Akademija likovnih umjetnosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:215:246641>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-27**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Fine Arts in Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
AKADEMIJA LIKOVNIH UMJETNOSTI
NASTAVNIČKI ODSJEK

MARTINA IŠTVAN
DIPLOMSKI RAD

Zagreb, rujan 2019.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

AKADEMIJA LIKOVNIH UMJETNOSTI

NASTAVNIČKI ODSJEK

Diplomski rad:

IZLOŽBA: VERTIGO

*OSOBNÁ DEZINTEGRACIJA KAO NUŽNOST U
STVARALAČKOM PROCESU*

Diplomantica: Martina Ištvan

Mentorica: prof. art. Vlasta Žanić

Komentorica: doc art. Tanja Vujasinović

Sažetak

Izložbena cjelina *Vertigo* sadržava dvije kiparske instalacije *Skok u sebe*, *Potonuće*, kinetičku skulpturu *Vrtinja* i kratkometražni eksperimentalni film istoimenog naziva: *Vertigo*. Rad kao autoreferencijalni i autoterapijski projekt istražuje vlastite psihološke procese kroz propitivanje disfunkcionalnih emocija i destruktivnih mehanizama. Dezintegracija kao bitan faktor stvaralačkog procesa je poveznica među radovima predstavljena kao nužnost ponovnog povezivanja i „čišćenja“ podsvijesti koja je prezentirana radom.

Ključne riječi: multimedija, kiparska instalacija, kinetička skulptura, autoterapija, podsvijest, dezintegracija, autoreferencijalnost

Sadržaj:

1.Uvod.....	1
2.Kiparska instalacija Skok u sebe	3
3.Kiparska instalacija Potonuće.....	8
4.Kinetička skulptura Vrtnja.....	10
5.Eksperimentalni film Vertigo	13
7.Tehnika i materijali izvedbe	16
8.Vertigo u kontekstu suvremenih umjetničkih istraživanja	19
9.Slikovni prilozi	26
10.Literatura.....	28

1.Uvod

Ciklus radova *Vertigo* prikazuje različita subjektivna stanja koja su opisana kroz kiparske instalacije, kinetičku skulpturu i eksperimentalni film u sintezi mojih intimnih iskustava iz recentnog perioda. Teme i motivi iz slikarskih radova nastalih prije nekoliko godina (Sl. 1.) su bili temelj na kojim sam započela stvaranje *Vertiga*, nastavljaju se iz slikarskog medija u kiparski, a potom u medij videa. U radovima se bavim osobnom dezintegracijom kao bitnim faktorom u umjetničkom procesu koji je nužan za ponovno uzdizanje i stvaralaštvo pojedinca. Ovim radovima želim prikazati razvoj svojih unutarnjih procesa koji se materijaliziraju u multimedijalnu cjelinu.

Cjelina sadrži dvije instalacije; *Skok u sebe*, *Potomuće*, kinetičku skulpturu *Vrtnja* i kratki eksperimentalni film naziva *Vertigo*. *Vertigo* ili vrtoglavica se definira kao: „poremećaj orijentacije u prostoru koji se manifestira snažnom iluzijom kretanja u prostoru. To je neodređen izraz koji bolesnici upotrebljavaju da bi opisali nekoliko različitih subjektivnih stanja.“ (navedeni izraz sam preuzela iz medicinskog rječnika¹ kako bi jednom riječju opisala energiju radova u cjelini.) Odljeve djelova vlastitog tijela u radovima sam postavila na određene pozicije koje upućuju na specifične radnje smještene na lokacijama na kojima se pojedinac u stvarnom životu ne bi smjestio. Upravo te imaginarne situacije pružaju nadrealan osjećaj kretanja i energija u prostoru, ne bi li se u konačnici utjelovio niz kaotičnih emocija i duševnih stanja; ludila, halucinacija, memorija i podsvjesnih krikova...

---

¹ <http://onlinerjecnik.com/rjecnik/medicinski/vertigo>

Sl. 1. Slikarski radovi, Gore lijevo: *Prekid*, Gore desno: *Djetinjstvo*, Dolje lijevo: *Petnja*,

Dolje desno: *Na vikendici*, akril na lesonitu, 50 x 70 cm, 2016.

2. Kiparska instalacija Skok u sebe

„Instalacija je prostorni raspored slika, skulptura, objekata i konstrukcija. Ona nije jednostavni skup predmeta nego prostorno ovisan odnos barem dvaju dijelova s mogućnošću različitih rasporeda.“²

Kiparska instalacija *Skok u sebe* sastavljena je od odljeva djelova mog tijela i ready-made objekata, te sadržava dvije ključne komponente; ljestve na kojima se pri vrhu nalazi odljev mojih nogu te donjeg dijela koji sačinjava dječji bazen napunjen vodom sa perikama koje plutaju po površini i odljevima moje dvije ruke koje iz nje izviruju. Pored bazena je igračka-pas, u funkciji kanalizatora mog trenutnog stanja svijesti. Također, psić predstavlja svojevrsnu najavu sljedećeg rada *Potonuće* (Sl.) gdje će se multiplicirati u puno većem broju i u kojem će trenutno stanje moje svijesti biti u prvom planu. U instalaciji *Skok u sebe* bavim se propitivanjem vlastitog identiteta koji se ogleda u motivima iz prije spomenutih slika. Motivi sa slika sada postaju objekti lišeni svoje prvotne funkcije, prevedeni u simbole dobivaju druga značenja te postaju narativni elementi rada. Na prvi pogled, prizor se može doimati kao prikaz trenutka pred samoubojstvo, dok s druge strane predstavlja uranjanje u sebe. Sama situacija je ironična i kontradiktorna u svom sadržaju ali zapravo, gotovo istovjetna, što upućuje na opasnost blizine navedenih radnji koje se u radu sučeljavaju. Paralelno se protežu dvije osnovne teme; samoubojstvo kao oblik samokritičnosti i introspekcija kao čin samosvijesti. Gledanje *prema unutra*, kao samoanalitička metoda često iz hrabrog zaglibi u rubna stanja. Besmisao i degradacija ličnosti svedena je na elemente koji simboliziraju prošlost koja se prepliće sa sadašnjosti i koja u konačnici i prevladava, ali ipak, prikazuje težinu

---

² https://monoskop.org/images/0/0c/Suvakovic_Misko_Pojmovnik_suvremene_umjetnosti.pdf

odvajanja od prošlosti. Igra perspektive je ponajviše izražena fotografijom koja pluta po bazenu i prikazuje pogled odozgo, pa gledatelj na taj način može promatrati i perspektivu onoga tko je gore, to jest mene. Na stropu iznad bazena se nalazi ogledalo čiji odraz upotpunjuje igru perspektive koja se referira na prošle, slikarske radove. Kosa je dio tijela koji se konstantno mijenja, raste, skraćuje se i otpada te je sastavni dio identiteta. Osim što je pokazatelj karakteristika i statusa pojedinca, ona, ovdje u formi vlasulja koje plutaju u bazenu odvojene od svojih vlasnika simbolizira moj identitet kao metaforu za rasulo integriteta i izgubljenosti.

Sl. 2. Instalacija *Moj kamp*, galerija Kulturni centar, Eurodom, Osijek, 2017.

Sl.3. Kiparska instalacija *Skok u sebe*

Sl. 4. Kiparska instalacija *Skok su sebe*, detalj

Sl. 5. Kiparska instalacija *Skok su sebe*, detalj, odraz u ogledalu

Sl. 6. Kiparska instalacija *Skok su sebe*, detalj, pogled odozgo

3.Kiparska instalacija Potonuće

U narednim radovima značenje narativnih elemenata iz *Skoka u sebe* (Sl.3.) ponovno poništavam i postavljam u drugačiji kontekst, to jest, u službu vlastitog identiteta koji više nije toliko povezan sa prošlim nego je odraz momentalnog stanja svijesti.

Odljev vlastitih nogu prisutan je i u instalaciji *Potonuće* (Sl.) no ovoga puta su one prekrižene u ležećem položaju i položene na dugačak prozirni podest. Podest je u dijelu na kojem se nalazi odljev nogu širi i viši, dok se prema krajevima sužava u nagibu. Naziv rada *Potonuće* se uprizoruje kroz manipulaciju perspektive same instalacije u kojoj dugačka pravokutna konstrukcija „tone“ te se smanjuje u svojoj visini. Unutar podesta zatvorenog prozirnog mutnim najlonom nalaze se igračke-psi koji laju i hodaju, sudaraju se međusobno i sa opnom od najlona. Psići simboliziraju moju agresiju, nervozu ali i zbunjenost, raspad sistema, gubljenje orijentacije i slična stanja. Unutrašnju napetost pokušavam odmaknuti od sebe te ju kanaliziram kroz objekte-psiće zatvorene u najlonski kavez. Iako je i dalje prisutna, pravim se kao da je nema. Moje mirno, opušeno tijelo koje leži na podestu u položaju koje asocira na čin odmaranja, postavljeno je u kontrastu na događanja ispod njega.

Sl.7. Digitalni prikaz u prostoru, fotomontaža

Sl.8. Kiparska instalacija *Potonuće*

Sl. 9. Kiparska instalacija *Potonuće*, detalj

4. Kinetička skulptura *Vrtnja*

U kinetičkoj skulpturi *Vrtnja* (Sl.9.) na aluminijske ruče postavljen je odljev mojih ruku koje se mehaničkim putem okreću, zajedno sa prečkom na koju su pričvršćene. *Vrtnja* predstavlja pokretljivi stroj koji metaforički troši moju energiju u bezizlaznoj vrtnji oko iste osi, to jest, problema.

Autobiografski elementi se pojavljuju i u ovom radu, referiram se na djetinjstvo u kojem sam provela niz godina trenirajući gimnastiku, pa rad asocira na gimnastičku spravu (dvovisinske ruče). Tako svoj identitet opet poistovjećujem sa stvarnim objektom koji evocira prošlost postavljajući na njega odljeve svojih ruku u neprekinutoj vrtnji. Nadrealnim prikazom sjećanja propitujem nesvjesno i potisnuto stanje u kojem se prošlost prepliće sa sadašnjosti i preobražava iz lijepih sjećanja u stanje neuroze. Radom negiram fizičke zakone i njegove odnose jer se prikazana radnja u stvarnosti ne bi mogla izvoditi na ovaj način te se ukazuje kao trag realnog.

Sl. 10. Kinetička skulptura *Vrtnja*, detalj

Sl. 11. Kinetička skulptura *Vrtnja*

Sl. 12. Izložba *Vertigo*

Sl. 13. Izložba *Vertigo*

5. Eksperimentalni film *Vertigo*

Odvojeno od radova u izložbenom prostoru nalazi se eksperimentalni film *Vertigo*³. U filmu se bavim istom tematikom kao i u prostornim radovima ali u drugačijoj situaciji, sredini, okruženju, mediju. Sublimiram gotovo sve elemente i motive iz instalacija, uvodim nove iz realnog svijeta te uvodim *stvarnu* sebe u performativnim akcijama koje dominiraju radom. Dovodim se u interakciju sa elementima (šator, odljevi, psići) u ambijentu koji opet predstavlja moj identitet. Ideja ovog eksperimentalnog filma je kadrovima, zvukom i atmosferom prikazati emocije koje bi gledatelj trebao iskusiti kao opasne, kontradiktorne i suicidalne. Koristim elemente iz instalacija u formi „one minute sculptures“ gdje se u različitim postavima igram sa kompozicijom, postavljam ih na sebe te i sama postajem dio skulpture. Nagli rezovi u kadrovima su popraćeni neočekivanim izmjenama zvukova iz prirode sa onima iz interijera, kojima nastojim postići željenu napetost. Lavež igračaka – pasa kao metafora za nervozu, prekida tihe scene i time pridonose dinamici i napetosti. Pojavljuju se isti elementi u različitim situacijama i ambijentima. Prvi i zadnji kadar su povezani mjestom, napuštenim bazenom u Vinkovcima. Film započinje radnjom njihanja se na ručama iza bazena, a završava spuštanjem po ljestvama u bazen. Sve eksterijere u filmu snimala sam u Vinkovcima, mom rodnom gradu i na lokacijama gdje sam provodila djetinjstvo.

---

³ Vidi: link na video *Vertigo*: https://www.dropbox.com/h?preview=VERTIGO_Martinalstvan_h264.mp4

Sl. 14. Isječci iz filma *Vertigo*

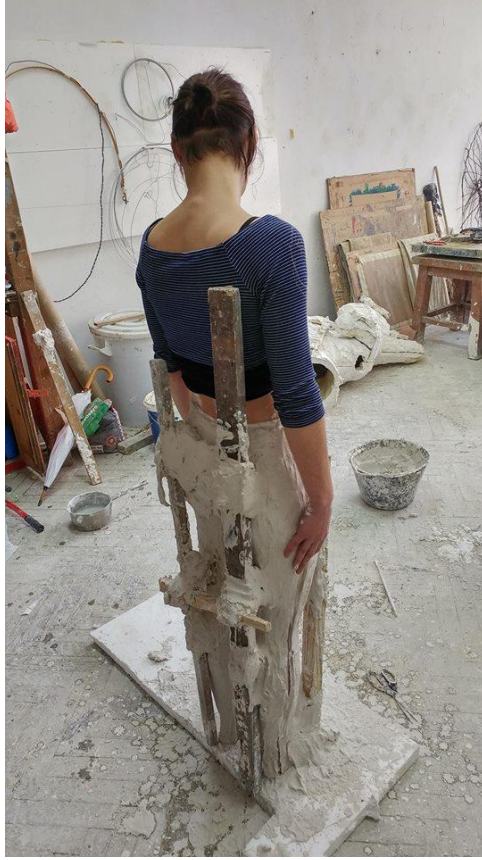
7. Tehnika i materijali izvedbe

U instalaciji *Skok u sebe* sam koristila ready – made objekte i odljeve vlastitih djelova tijela. Dijelove tijela sam ljevala pomoću gipsanih zavoja na koje sam dodatno postavljala građevinski gips i učvršivala sa kudeljom i letvama. Nakon sušenja sam ljevala odljeve negativa poliestrom kojeg sam dodatno obradila sa fleksericom te upotpunjavala otkrhnute dijelove sa poliesterskim kitom (Sl.11.)

U instalaciji *Potonuće* sam koristila aluminijske šipke koje sam spajala po shemi “slagalice”- šipke imaju utore u kojima se nalaze držači L i T profila koji spajaju konstrukciju. Instalacija je montažna, kao i ostale. Konstrukcija je prekrivena prozirnim najlonom koji se aplicira pomoću čička na donjem dijelu konstrukcije. Dijelovi najlona se mogu otvarati jer se unutra nalaze igračke – psi. Na gornjem dijelu konstrukcije nalazi se ploča od pleksiglasa na koju su položene moje noge odlivene u poliesteru.

Kinetička skulptura *Vrtnja* se sastoji od aluminijske šipke kroz koju je provučen elektromotor koji pokreće instalaciju. Unutar aluminijske šipke su rebrasti navoji koji omogućuju vrtnju elektromotora koji okreće šipku zajedno sa odljevom mojih ruku. Šipku podržavaju dvije željezne cijevi koje su zavarene za metalne držače te provode kabel od elektromotora koji je spojen na regulator brzine pomoću kojega se instalacija pokreće.

U videu *Vertigo*, čije je vremensko trajanje četiri minute, u preko četrdeset kadrova snimljenim na više lokacija sam koristila svoje tijelo izvodeći različite radnje i dovodeći ga u razne položaje i interakcije sa predmetima, objektima i okolišem. U videu se prepliću snimke koje sam dokumentirala u Vinkovcima sa materijalom kojeg sam snimila u svojoj klasi na Akademiji u Zagrebu. Montažu sam radila u programu *Adobe Premiere Pro*.

Sl. 15. Proces lijevanja

8. Vertigo u kontekstu suvremenih umjetničkih istraživanja

U ovom poglavlju ću navesti nekoliko suvremenih umjetnika koji su koristili tijelo kao prostornu jedinicu ili kao skulpturu u svojim djelima.

Antony Gormley (1950.), je britanski kipar najpoznatiji po radovima *Angel of the North* i *Another place*, (1997.), u kojem je stotinu odljeva svojeg tijela postavio duž obale Kugelbake u dužini od dva kilometra. Rad je izazvao kontroverze i vijeće Selftona je nastojalo ukloniti skulpture ali rad je ubrzo postao vrlo popularan te je ostao na istoj lokaciji do danas. Ovisno o vremenu, plimi i oseki vidljivost rada se mijenja.⁴

Sl.16. Antony Gormley, *Another place*, 1997.

---

⁴ <http://www.antonygormley.com/projects/item-view/id/230>

Bruce Nauman, *From hand to mouth*, 1967.

Bruce Nauman (1941.) je poznati američki umjetnik koji se osim kiparstva bavi i video medijem, grafikom, crtanjem i performansom. Umjetnik često koristi odljeve vlastitog tijela u svojim radovima kao što je *From hand to mouth*, 1967., reljefna skulptura lijevana u vosku, izuzetno fragilan rad sklon deformaciji. Autor na humorističan i doslovan način prevodi frazu „Iz ruke u usta“ čije se značenje definira kao zadovoljavanje trenutnih potreba u nedostatku novčanih sredstava.⁵

Sl.17. Bruce Nauman, *From hand to mouth*, 1967.

---

⁵ https://www.moma.org/documents/moma_catalogue_451_300168361.pdf

Erwin Wurm, *Idiot II*, 2003.

Erwin Wurm je umjetnik poznat po izražavanju u formi *one minute sculptures* koje je radio do kraja 1980-ih godina. U radovima je izvodio radnje u kojima umjetnik ili model na specifičan način komuniciraju sa svakodnevnim predmetima i te apsurdne trenutke je dokumentirao fotografijom i videom. Ispitivanje same definicije skulpture se ne odnosi samo na ljudska bića, već i na predmete s kojima interagira.⁶

Sl.18. Erwin Wurm, *Idiot II*, 2003.

---

⁶ <https://www.xavierhufkens.com/artists/erwin-wurm>

Charles Ray, *Plank peace*, 1973.

Charles Ray (1953.) američki kipar poznat po svojim neobičnim i zagonetnim skulpturama koje gledateljske percepcijske prosudbe dovodi u pitanje na neočekivane načine. *Plank peace*, (1973.) se sastoji od dvije crno – bijele fotografije velikog formata koje prikazuju umjetnika prikovanog na zid pomoću drvene daske. Umjetnik je stvorio djelo pomoću vlastitog tijela, eksperimentirajući s načinima kako postići ravnotežu bez dokaza kako je to postigao.⁷

Sl.19.Charles Ray, *Plank peace*, 1973.

---

⁷ <https://www.tate.org.uk/art/artworks/ray-plank-piece-i-ii-ar00342>

Valie Export, *Body configuration*, 1982.

Valie Export (1940.) suvremena je austrijska umjetnica poznata po svojim fotografijama i radikalnim izvedbama koje ulaze u javnost diskursom o ženskom tijelu i muškim pogledima. U seriji fotografija *Body Configurations* (1972.-82.) propituje mjesto žene u javnom prostoru i evocira odnos govora tijela i urbanog okoliša. Umjetnica svoje tijelo postavlja u određene položaje u gradu i postaje dio njegove arhitekture.⁸

Sl.20.Valie Export, *Body configuration*, 1982.

---

⁸ <https://www.interviewmagazine.com/art/valie-export>

Pipilotti Rist, *Pour your body out*, 2008.

Švicarska umjetnica Pipilotti Rist koja se ponajviše bavi istraživanjem medija videa za kojega tvrdi da može imati i slikarske kvalitete, što možemo primjetiti u njezinim radovima koji su puni boja i razigranosti ali i nadrealnih prizora. Site specific instalacija *Pour your body out*⁹, veličine 7354 metara kvadratnih, umjetnica je napravila u atriju Muzeja za modernu umjetnost, Manhattan, u kojem na provokativan način spaja fantaziju i stvarnost.

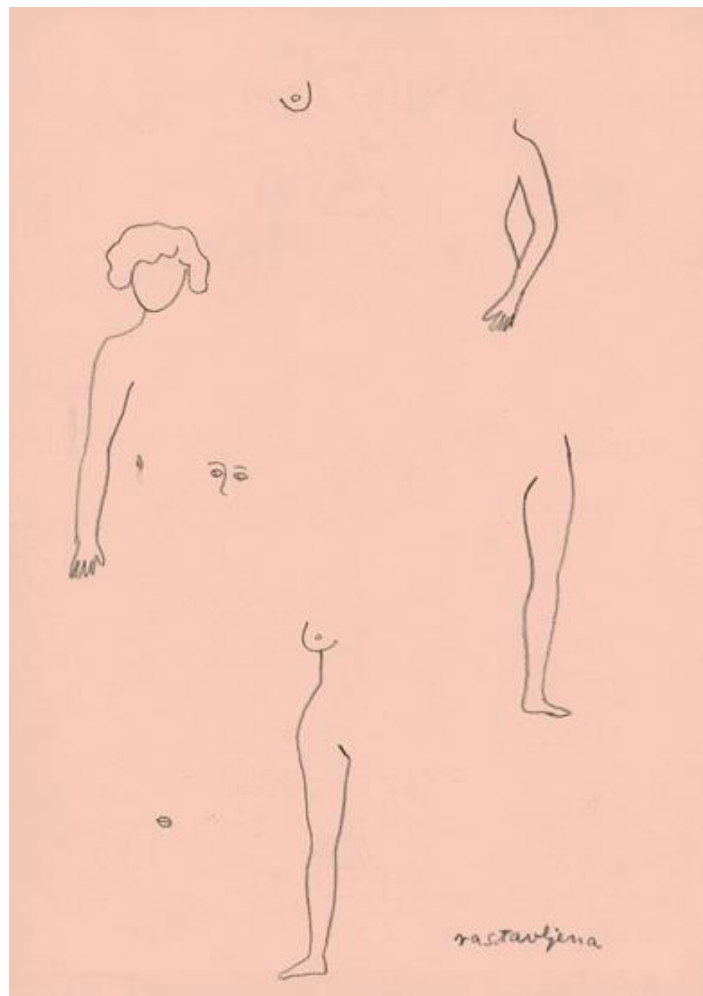
Sl.21. Pipilotti Rist, *Pour your body out*, 2008.

---

⁹ https://www.youtube.com/watch?v=sxVKA83_s3g

Sanja Iveković, *Rastavljena*, 1981.

Sanja Iveković koja je postavila temelje video umjetnosti u Hrvatskoj se bavi područjem feministički motivirane umjetničke prakse čije je ishodište žena, to jest, umjetnica sama i njezin život koji problematizira i u odabranom radu *Rastavljena* iz 1981. godine.

Sl. 22. Sanja Iveković, *Rastavljena*, 1981.

9.Slikovni prilozi

Sl.1. Slikarski radovi:

Gore lijevo: *Prekid*, akril na lesonitu, 50 x 70 cm

Gore desno: *Djetinjstvo*, akril na lesonitu, 50 x 70 cm

Dolje lijevo: *Petnja*, akril na lesonitu, 50 x 70 cm

Dolje desno: *Na vikendici*, akril na lesonitu, 50 x 70 cm

Sl. 2. Instalacija *Moj kamp*, galerija Kulturni centar, Eurodom, Osijek, 2017.

Sl. 3. Kiparska instalacija *Skok u sebe*

Sl. 4. Kiparska instalacija *Skok su sebe*, detalj

Sl. 5. Kiparska instalacija *Skok su sebe*, detalj, odraz u ogledalu

Sl. 6. Kiparska instalacija *Skok su sebe*, detalj, pogled od gore

Sl. 7. Digitalni prikaz u prostoru, fotomontaža

Sl. 8. Kiparska instalacija *Potonuće*

Sl. 9. Kiparska instalacija *Potonuće*, detalj

Sl. 10. Kinetička skulptura *Vrtnja*, detalj

Sl. 11. Kinetička skulptura *Vrtnja*

Sl. 12. Izložba *Vertigo*

Sl. 13. Izložba *Vertigo*

Sl. 14. Isječci iz filma *Vertigo*

Sl. 15. Proces lijevanja

Sl. 16. Antoni Gormley, *Another place*, 1997.

<http://www.antonygormley.com/projects/item-view/id/230>

Sl. 17. Bruce Nauman, *From hand to mouth*, 1967.

<http://search.it.online.fr/covers/?p=2034>

Sl. 18. Erwin Wurm, *Idiot II*, 2003.

<https://www.erwinwurm.at/artworks/one-minute-sculptures.html>

Sl. 19. Charles Ray, *Plank peace*, 1973.

<https://nl.pinterest.com/pin/392798398732425831/?lp=true>

Sl. 20. Valie Export, *Body configuration*, 1982.

<http://isatrends.at/uncategorized/53911/das-ist-ein-selfie-von-valie-export/>

Sl. 21. Pipilotti Rist, *Pour your body out*, 2008.

<https://vimeo.com/167880482>

Sl. 22. Sanja Iveković, *Rastavljena*, 1981.

<https://www.pinterest.com/pin/400750066814715580/?lp=true>

10.Literatura

1. Antoni Gormley, *Another place*, 1997.:

<http://www.antonygormley.com/projects/item-view/id/230>

2. Bruce Nauman, *From hand to mouth*, 1967.:

https://www.moma.org/documents/moma_catalogue_451_300168361.pdf

3. Erwin Wurm, *Idiot II*, 2003.:

<https://www.xavierhufkens.com/artists/erwin-wurm>

4. Charles Ray, *Plank peace*, 1973.:

<https://www.tate.org.uk/art/artworks/ray-plank-piece-i-ii-ar00342>

5. Valie Export, *Body configuration*, 1982.:

<https://www.interviewmagazine.com/art/valie-export>

6. Pipilotti Rist, *Pour your body out*, 2008.

<https://www.moma.org/calendar/exhibitions/307>

7. Sanja Iveković, *Rastavljena*, 1981.

https://hr.wikipedia.org/wiki/Sanja_Ivekovi%C4%87

